

Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry.
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere
pirkanmaa@sll.fi
p. 040 515 4557

LAUSUNTO

29.3.2018

Satakuntaliitto
Maakuntahallitus

Viite: Lausuntopyyntö 29.1.2018

Asia: LAUSUNTO SATAKUNNAN VAIHEMAAKUNTAKAAVA 2:N EHDOTUKSESTA 1

Aluksi

Kiitämme lausuntopyynnöstä. Lausuntomme koskee lähinnä kaavan yleisiä linjauksia etenkin soiden osalta sekä Karvian kunnan aluetta, joka Suomen luonnonsuojeluliiton piirijaossa kuuluu Pirkanmaan piirin toimialueeseen.

Luonnonsuojellisesti arvokkaiden soiden merkitseminen vaihemaakuntakaavaan

Kaavaselostuksen mukaan (Selostus, osa A, esim. tiivistelmä, s. 3) Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:ssa käsitellään energiantuotantoa (turve, bioenergia, tuulivoimatuotanto ja aurinkoenergia) sekä soiden moninaiskäyttöä (kasvuturve, soiden suojeleminen ja virkistyskäyttö), kauppaa, maisema-alueita ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä.

Mielestämme on erikoista ja harhaanjohtavaa, että kaavan sanotaan käsittelevän soiden suojeleminen, mutta kaavaluonnoksen kartalta ei löydy ainoatakaan uutta soiden suojelevaraus- tai edes luonnonaluetta. Soidensuojelun täydennysohjelmatyön yhteydessä valtakunnallisesti arvokkaiksi todetut suot (Soidensuojelutyöryhmän ehdotus soidensuojelun täydentämiseksi, SSTE, Alanen & Aapala 2015) pitäisi ehdottomasti merkitä vaihemaakuntakaavaan. Tämän lisäksi pitäisi merkitä myös maakunnallisesti arvokkaat suot, joita maakunnasta tunnetaan runsaasti esimerkiksi Satakunnan soiden moninaiskäyttöselvityksen (Vieno & Kiiski 2014) myötä. Nykyisellään vaihemaakuntakaava 2 on pahasti epätasapainossa, kun siinä esitetään uusia turpeenottoalueita lähes 4000 hehtaaria, mutta uusia soiden suojeleluun tai niiden luonnonarvojen turvaamiseen liittyviä merkintöjä ei hehtaariakaan. Epätasapaino on nähdäksemme siinä määrin räikeä, että maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) maakuntakaavoitukselle asetetut sisältövaatimukset (28 §) eivät kaikilta osin täyty vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa 1.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VNp 13.11.2008) erityistavoitteen mukaan ”maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelevaraukset.” Uusissa, 1.4.2018 voimaan tulevissa valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa, turpeenotosta ei puhuta enää yksilöidysti mitään, mutta tavoitteet muun muassa edellyttävät, että ”edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä”. Mielestämme Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:ssa ei ole toimittu näin, koska luonnonarvoiltaan merkittäviä soita, esimerkiksi em. soidensuojelun täydennysohjelmatyössä valtakunnallisesti arvokkaiksi todettuja soita, ei ole merkitty kaavaan

millään tavalla eikä siten edistetty aktiivisesti niiden säilymistä. Arvokkaiden alueiden jättäminen ilman merkintöjä on verrattavissa vanhakantaiseen ajatteluun, jossa luonnonarvoista ei esimerkiksi kerrota julkisesti siinä pelossa, että ne sitten tietoisesti hävitettäisiin.

Satakunnan maakuntahallituksen perustelut, miksi luonnonsuojelullisesti arvokkaita soita ei ole merkitty maakuntakaavaan, eivät vakuuta. Itse asiassa perusteluja ei juuri esitetä, eikä kaavaluonnoksesta antamassamme lausunnossa esitettyihin perusteluihin vastattu.

Kaavaehdotuksen vaikutusten arvioinnissa (merkittävimmiksi arvioidut vaikutukset), s. 18, todetaan seuraavasti: ”Soidensuojelutyöryhmän ehdotusaineisto koskien soidensuojelun täydentämistä (SSTE) on otettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 huomioon siten, että SSTE-alueille ei osoiteta luonnonarvoja vaarantavaa maankäyttöä.”

Vastineessaan kaavaluonnoksesta antamamme lausuntoon Satakunnan maakuntahallitus toteaa, että ”Valtakunnallisen soidensuojelutyöryhmän ehdotusaineisto koskien soidensuojelun täydentämistä (SSTE) on otettu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 huomioon siten, että SSTE-alueille ei osoiteta luonnonarvoja vaarantavaa maankäyttöä. Soidensuojelutyöryhmän esitys valtakunnallisesti arvokkaiksi soiksi ei sisälly Satakunnan vaihemaakuntakaavaan 2. Valtakunnallisesti arvokkaat suot on esitetty suunnittelun tausta-aineistona kaavaselostuksen osassa B.”

Se, että jokin asia tai ilmiö otetaan kaavoituksessa huomioon, tarkoittaa sitä, että se tarvitsee jonkin merkinnän viralliselle kaavakartalle. MRL:ssä (29 §) todetaan yksiselitteisesti, että virallinen maakuntakaava esitetään kartalla. Sellaisilla asioilla, jotka löytyvät vain kaavan taustamateriaaleista tai kaavaselostuksesta, ei ole ohjaus- tai oikeusvaikutusta. Kohdekohtaisen kaavamerkinnän tarve korostuu, kun kyse on esimerkiksi paikkaan sidotuista luonnonarvoista, kuten soidensuojelun täydennysehdotuksen valtakunnallisesti arvokkaasta suosta. Jos vaikkapa luonnonarvoa arvokas suo jätetään maakuntakaavassa ilman merkintää ”valkoiseksi”, maakuntakaavassa ei ikään kuin oteta kantaa asiaan ja kyseiseen alueeseen tai kohteeseen: kaava ei tällöin ohjaa millään tavalla. Suolle voi hakea ympäristölupaa turpeenottoon, eikä maakuntakaava aseta tälle toiminnalle mitään esteitä. Esimerkiksi Pirkanmaalla tällaisesta on näyttöä useissa tapauksissa esimerkiksi turpeenoton ja kalliokiviainesten oton osalta, kun toiminnanharjoittajat hakevat lupia ”valkoisille alueille”. Jos muut luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, lupa myönnetään. Kohteen osalta valkoisesta maakuntakaavakartasta lupaviranomainen tai hallinto-oikeus toteaa, että maakuntakaava ei estä toimintaa ko. alueella. Mielestämme Satakunnan maakuntahallituksen perustelut SSTE-kohteiden huomioon ottamisesta siten, että ne jätetään ilman kaavamerkintöjä, eivät näin ollen ole päteviä.

Valtakunnallisesti arvokkaiksi todetut suot (SSTE) tulisi merkitä vaihemaakuntakaavaan jo siksi, että maakuntakaavoihin merkitään yleensäkin valtakunnallisten selvitysten kohteet, kuten esimerkiksi valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Soidensuojelutyöryhmän laatima työ edustaa valtakunnallista selvitystä, jotka tulee ottaa huomioon maakuntakaavoituksessa kaavaan tehtävinä aluevarauksina. Mielestämme ei ole tasapuolista eikä maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaista, että mittava valtakunnallinen selvitys (SSTE) jätetään ottamatta huomioon varsinaisessa kaavassa (kaavakartalla), mutta maakunnalliset selvitykset uusista turpeenottoalueista ovat johtaneet mittaviin, uusiin aluevarauksiin turpeenotolle.

Huomioita Karvialta

Toimialueeseemme kuuluvan Karvian alueella vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa 1 on maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä, valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, taajamatoimintojen aluetta sekä maa-ainesten (turpeen) ottoalueita.

Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:ssa olisi otettava huomioon myös Etelä-Pohjanmaan puolelle tulevat ja suunnitellut uudet turpeenottoalueet, kun arvioidaan turpeenkaivun vesistövaikutuksia Karvianjoen vesistöalueella. Myös Satakunnan puolelle jo myönnettyt ja haetut uudet turpeenkaivun ympäristöluvut (kuten Karvian Hormaneva) olisi otettava huomioon.

Karvianjoen vesistöalueella olennaisia huomioon otettavia seikkoja ovat myös uudet pohjavedenottoluvut (esimerkiksi Karvian Kauraharju). Vedenotto vähentää vesistöihin tulevan puhtaan veden määrää ja heikentää siten pintavesien tilaa. Mielestämme EU:n vesipuidedirektiivin, vesienhoitolain (1299/2004) ja vesienhoitosuunnitelmien tavoitteena olevan vesien vähintään hyvän tilan saavuttaminen ei ole mahdollista, jos samaan aikaan vielä perustetaan uusia turpeenkaivualueita vesistöjä kuormittamaan.

Jouppilankeitaan turpeenottovaraus (EO5)

Vapo Oy:lla on vireillä turpeenottohanke (pinta-ala 236,6 ha) Jouppilankeitaalle. Hankkeesta on laadittu ympäristövaikutusten arviointi (YVA), josta antamassaan lausunnossa (25.8.2017) yhteysviranomaisen Varsinais-Suomen ELY-keskus toteaa, että hanke on toteuttamiskelpoinen, mutta mahdollisen turpeenoton alaa tulee pienentää ja esimerkiksi Suomijärveen kohdistuvasta lisäkuormituksesta tarvitaan tarkempia selvityksiä, jos Jouppilankeitaan turpeenottoon haetaan ympäristölupaa.

Jouppilankeitaalle on vaihemaakuntakaava 2:ssa merkitty turpeenottovaraus (EO5). Kaavaselostuksessa (Selostus, osa A, esim. tiivistelmä, s. 3) todetaan, että turpeenottoalueiden osoittamisessa olisi otettu huomioon suoluonnon monimuotoisuuden säilyminen ja muut ympäristönäkökohdat. Jouppilankeitaan osalta näin ei ole, minkä perustelemme seuraavasti.

Jouppilankeidas on pääosin ojitettu ja kuuluu luonnontilaisuusluokkaan 1, mutta suoalueella on kuitenkin edelleen runsaasti luonnonarvoja. Jouppilankeitaan turpeenoton kuivatusvedet johdettaisiin Kattilajokeen ja Suomijärveen ja edelleen Suomijokeen ja Karvianjokeen, mikä on vesistöjen heikon nykytilan vuoksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä säädetyn lain (1299/2004) sekä EU:n vesipuidedirektiivin vastaista. Vesienhoitolain 1 §:n mukaan vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisen yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä ja Itämerta niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tai Itämeren tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä.

Jouppilankeitaan YVA-ohjelmassa (2016) listataan alueella eläviä lajeja: lajistoon kuuluu alueellisesti uhanalaisia ja silmälläpidettäviä sekä indikaattorilajeja: linnuista alueella elävät muun muassa niittykirvinen (silmälläpidettävä, NT) ja liro (NT, alueellisesti uhanalainen, RT), perhosista rämehopeatäplä, suohopeatäplä ja saraikkoniittyperhonen. Näiden lajien esiintyminen alueella kertoo siitä, että kaikkia luonnonarvoja ei suinkaan ole menetetty, vaikka ojitukset ovatkin kuivattaneet aluetta.

YVA-ohjelmavaiheessa tehdyssä linnustoselvityksessä ei ollut mainittu lainkaan alueen lajistoon kuuluvaa riekkoa. Riekko on nykyisin valtakunnallisesti vaarantuneeksi (VU) luokiteltu laji (Tiainen ym. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015). Jouppilankeitaan eteläkaakkoisosassa on merkittävä määrä ojittamatonta tai lähes ojittamatonta luonnontilaisen kaltaista suota, jolla on riekkoreviirejä. Koko alue on riekon kannalta tärkeä sekä elinympäristönä että poikastuotantoalueena.

Riekko on viime vuosikymmenten aikana käytännössä hävinnyt Etelä-Suomesta siten, että lajin yhtenäisen levinneisyysalueen eteläraja kulkee nykyisin Karvian-Parkanon seudulla. Jotta levinneisyysalueen pieneneminen ei jatkuisi, lajin tilannetta pitäisi aktiivisesti parantaa nykyisen levinneisyysalueen etelärajalla ja siitä etelään. Esimerkiksi Jouppilankeitaan turpeenotto vaikuttaisi

juuri päinvastaisella tavalla ja olisi siten riekolle erittäin haitallinen.

Suomijärven eteläpuolen suoalueet ja Jouppilankeitaan eteläosan luonnontilaisen kaltaiset suoalueet muodostavat riekolle eteläisen levinneisyysalueen rajan ekologisen käytävän. Suomijärven ydinalue kuuluu lintuvesiensuojeluohjelmaan. Suomijärvi-Koisalo on maakunnallisesti arvokkaaksi todettu lintualue (Vilén ym. 2015: Satakunnan maakunnallisesti arvokkaat lintualueet 2006–2014). Suomijärvi-Koisalon alue koostuu rehevästä Suomijärvestä ja järven eteläpuolen suoalueista. Alueella pesivien jouhisorsien (erittäin uhanalainen, EN) määrä, 11 paria, on maakunnan edustavin. Muuta vaateliasta pesimälajistoa edustavat seitsemän paria lapasorsia ja kaksi paria suokukkoja (äärimmäisen uhanalainen, CR). Eteläosan soilla on säännöllisesti 1–3 paria riekköjä. Selvityksessä on kattava listaus Suomijärven läheisyydessä esiintyvistä silmällä pidettävistä ja vaarantuneista lajeista.

YVA-ohjelman mukaan Jouppilankeitaan alueella elää viitasammakko, joka on luontodirektiivin liitteessä IVa mainittu ja luonnonsuojelulain 49 §:n tarkoittama laji. Sen lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei saa hävittää tai heikentää. YVA-ohjelman mukaan viitasammakon esiintymistä Jouppilankeitaalla selvitetään vielä vuonna 2016 tehtävällä inventoinnilla.

Jouppilankeitaan turpeenottoalueen kuivatusvedet johdettaisiin Kattilajokeen ja edelleen Suomijärveen. Suomijärven ekologinen tila on välttävä ja kemiallinen tila hyvää huonompi (Westberg 2015). Kattilajoen osalta luokitusta ei ole saatavilla. Jo pelkästään Suomijärven tila on sellainen, että Jouppilankeitaan turpeenottoa ja kuivatusvesien johtamista Suomijärveen ei missään tapauksessa pitäisi toteuttaa.

Suomijärvi (269 ha) kuuluu Natura 2000 -ohjelmaan, ja arvokkaana lintujärvenä sen hoitotavoitteet painottuvat luontoarvojen säilyttämiseen. Suomijärvi on rehevä humuspitoinen laakea järviallas, joka on vähitellen umpeenkasvanut toistuvien vedenlaskujen seurauksena ja jossa kesäisin on erittäin runsaat järvikortekasvustot. Turvetuotannon aiheuttama vesistökuorma, suoalueiden ojitukset ja aikaisemmin tehty vesistöjärjestely ovat järven mataloitumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Voimakkaat kevättulvat ovat ehkäisseet rantojen soistumista. Järven keskivedenkorkeutta on kunnostushankkeen myötä nostettu pohjapadolla lintujärviarvon säilyttämiseksi.

Linnusto on erämainen ja edelleen lajirikas painottuen selvästi pohjoisen lajiston suuntaan. Vuosittain Suomijärvellä pesii seuraavia vesilintuja: sinisorsa, tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, telkkä, tukkasotka (EN), mustakurkku-uikku (EN), nokikana, naurulokki (VU) ja pikkulokki. Lisäksi järvellä ovat pesineet heinätavi (EN), punasotka (EN), silkkiuikku (NT), härkälintu, ruskosuohaukka ja sinisuohaukka (VU). Alueella tavataan myös mm. laulujoutsen, mustatiira (CR), luhtahuitti, uivelo, kapustarinta, liro ja suokukko.

Hoitotyön pitkäjänteisyyden turvaaminen Suomijärven tapaisella rehevällä lintujärvellä on hoidon keskeinen haaste. Rehevyys ja sen seurauksena aiheutuva veden samentuminen ja sinileväisyys ovat haasteellinen yhdistelmä linnustolle. Jatkuvan korkean ravinnekkuormituksen ja humus- ja kiintoainepitoisen samean veden yhdistelmä ja sisäisen kuormituksen kumuloiva vaikutus vaatii tuekseen ravintoketjukurinostusta ja vesialueella tehtäviä toimenpiteitä, jotta suosiollinen suojelutaso säilyy.

Karvianjoen vesistöalueen yläosalla elää joen oma geneettisesti ainutlaatuinen ja Karvianjoen oloihin sopeutunut taimenkanta. Jouppilankeitaan turpeenotto olisi vakava uhka myös taimenelle. Taimenen lisääntymisalueisiin kuuluu mm. Suomijoen alaosa, joka sijaitsee Jouppilankeitaan suunnitellun turpeenottoalueen vesien purkureitillä (Suomijärven jälkeen).

Karvianjoen taimenen poikaskasvatus on aloitettu Karvian Kalalaitoksella. Vuonna 2015 istutettiin

ensimmäiset erät vastakuoriutuneita ja vuodenvanhoja taimenenpoikasia pääuoman kunnostetuille koskialueille sekä joen sivuluomiin. Istutusten avulla pyritään tukemaan taimenkannan elpymistä. Yläpuolisen Suomijärven huono vedenlaatu vaikuttaa Suomijoen vedenlaatuun ja heikentää taimenkannan selviämisen mahdollisuuksia. Taimen luokitellaan nykyisin erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi (Rassi ym. 2010: Suomen lajien uhanalaisuus 2010).

Esitämme, että Jouppilankeitaan turpeenottovaraus (EO5) poistetaan Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:sta. Suolla on merkittäviä luonnonarvoja, ja turpeenoton kuivatusvedet vaarantaisivat alapuolisia vesistöjä vesienhoitolain tavoitteiden ja vesipuitedirektiivin vastaisesti. Lisäksi Suomijärven Natura 2000 -alue kärsisi Jouppilankeitaan kuivatusvesistä, samoin kuin alapuolisissa vesistöissä elävä taimenkanta.

Takanevan turpeenottovaraus (EO5)

Takaneva sijaitsee Karvianjärven tuntumassa, järven koillispuolella. Takanevan itäosat kuuluvat turpeenottovaraukseen (EO5) yhdessä itäpuolisen Harjukeitaan kanssa.

Takaneva on yli puoliksi ojittamaton ja sillä on jonkin verran myös ojittamatonta laidetta, mikä on luonnonsuojelullisesti arvokasta. Takaneva on arvioitu luonnontilaisuusluokkaan 2, mikä vastaa myös omaa näkemystämme. Karvia kuuluu seutukuntaan, jonka soista yli 75 % on ojitettu. Luokan 2 soilla turpeenoton ei pitäisi olla mahdollista, sillä suon yleinen luontoarvo on seudun ojitustason perusteella keskimääräistä korkeampi (ojitusaste yli 75 %), ja erityiset luonnonarvot ovat oletettavasti merkittävät. Takanevalla on mahdollisesti uhanalaisia ja silmälläpidettäviä suotyyppisiä, ja suolla saattaa elää muun muassa valtakunnallisesti vaarantunut riekko.

Takanevan turpeenottovaraus kohdistuu ojitettuun itäosaan. Ilmeisesti myös Satakuntaliiton teettämä, vaihemaakuntakaavan luonnos- ja ehdotusvaiheen välissä tehty luontoselvitys koski vain suon ojitettua 20 hehtaarin osaa. Kaavamateriaaliin kuuluvassa ”Turvetuotantoalueiden ja luonnonarvosoiden valintaprosessi ja Natura-arvioinnin tarveharkinta” -esityksessä todetaan ylimalkaisesti, että Takanevalla ei ole ”mainittavia luontoarvoja” ja että se on ”kauttaaltaan ojitettu ja kuivunut varsin paljon”. Näitä ei perustella tämän tarkemmin.

Suot ovat hydrologisia kokonaisuuksia, ja turpeenotto ojitetulla osa-alueella heikentäisi väistämättä myös ojittamatonta osa-aluetta. Luontoselvityksessä olisi pitänyt selvittää myös ojittamatonta osa-aluetta, kun kyse on kuitenkin samasta suomuodostumasta. Esitämme edelleen, että Takanevan turpeenottovaraus EO5 poistetaan Satakunnan vaihemaakuntakaava 2:sta.

Lopuksi

Pyydämme kirjallista vastinetta lausuntoomme.

Tampereella 29.3.2018

Heikki Toivonen
puheenjohtaja

Juho Kytömäki
sihteeri